

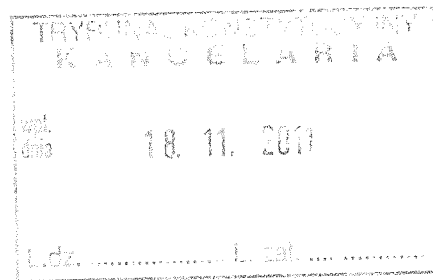

RZECZPOSPOLITA POLSKA
PROKURATOR GENERALNY

Warszawa, dnia 17 listopada 2011 r.

PG VIII TK 33/11

(P 15/11)

TRYBUNAŁ KONSTYTUCYJNY

W związku z pytaniem prawnym Sądu Rejonowego Poznań - Nowe Miasto i Wilda w Poznaniu II Wydział Cywilny, czy § 2 ust. 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 26 stycznia 2005 r. w sprawie szczegółowego trybu postępowania w sprawach o opróżnienie lokalu lub pomieszczenia albo o wydanie nieruchomości oraz szczegółowych warunków, jakim powinno odpowiadać tymczasowe pomieszczenie (Dz. U. Nr 17, poz. 155) w zakresie, w jakim uzależnia wystąpienie przez komornika do gminy o wskazanie tymczasowego pomieszczenia od ustalenia, że dłużnikowi nie przysługuje prawo do innego lokalu lub pomieszczenia, w którym może on zamieszkać, jest zgodny z art. 1046 § 4 i art. 1046 § 11 ustawy z dnia 17 listopada 1964 r. - Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. Nr 43, poz. 296 ze zm.), w brzmieniu nadanym przez art. 1 pkt 194 lit. b ustawy z dnia 2 lipca 2004 r. o zmianie ustawy - Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 172, poz. 1804), oraz z art. 92 ust. 1 i art. 2 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej

- na podstawie art. 27 pkt 5 w związku z art. 33 ustawy z dnia 1 sierpnia 1997 r. o Trybunale Konstytucyjnym (Dz. U. Nr 102, poz. 643 ze zm.) -

przedstawiam następujące stanowisko:

postępowanie w niniejszej sprawie, na podstawie art. 39 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 1 sierpnia 1997 r. o Trybunale Konstytucyjnym (Dz. U. Nr 102, poz. 643 ze zm.), podlega umorzeniu ze względu na niedopuszczalność wydania wyroku.

Uzasadnienie

Postanowieniem z dnia 14 marca 2011 r., sygn. akt _____, Sąd Rejonowy Poznań - Nowe Miasto i Wilda w Poznaniu II Wydział Cywilny, dalej jako „Sąd Rejonowy” lub „Sąd pytający”, zwrócił się do Trybunału Konstytucyjnego z pytaniem prawnym przedstawionym na wstępie.

Wątpliwości Sądu Rejonowego co do konstytucyjności i legalności przepisu § 2 ust. 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 26 stycznia 2005 r. w sprawie szczegółowego trybu postępowania w sprawach o opróżnienie lokalu lub pomieszczenia albo o wydanie nieruchomości oraz szczegółowych warunków, jakim powinno odpowiadać tymczasowe pomieszczenie (Dz. U. Nr 17, poz. 155), dalej jako „rozporządzenie”, powstały na gruncie rozpoznawanej przez ten Sąd sprawy wywołanej skargą dłużnika, D _____ S _____, na czynność egzekucyjną Komornika Sądowego przy Sądzie Rejonowym Poznań - Nowe Miasto i Wilda w Poznaniu, tj. zawiadomienie o wszczęciu egzekucji z dnia czerwca 2010 r., zmierzającej do eksmisji dłużniczki.

Postępowanie egzekucyjne zostało wszczęte na wniosek Spółdzielni Mieszkaniowej _____ z siedzibą w Poznaniu, na podstawie przedłożonego przez tego wierzyciela tytułu wykonawczego, jakim

jest prawomocny wyrok Sądu Rejonowego Poznań - Nowe Miasto i Wilda w Poznaniu z dnia kwietnia 2010 r., sygn. akt . Wyrokiem tym nakazano eksmisję D S z lokalu mieszkalnego, bez prawa do lokalu socjalnego lub zamiennego.

W toku postępowania egzekucyjnego, Zastępca Komornika Sądowego przy Sądzie Rejonowym Poznań - Nowe Miasto i Wilda w Poznaniu podjął czynności zmierzające do ustalenia, czy dłużniczce przysługuje prawo do innego lokalu lub pomieszczenia, w którym może ona zamieszkać. Wynika z nich, że w lokalu, w którym dłużniczka jest zameldowana, nigdy nie przebywała. Lokal ten zajmuje były mąż dłużniczki wraz z synami.

Uzasadniając zarzuty sformułowane pod adresem zakwestionowanego przepisu, Sąd Rejonowy stwierdził, że art. 1046 § 4 k.p.c. reguluje tryb eksmisji z lokalu służącego zaspokojeniu potrzeb mieszkaniowych dłużnika w sytuacji braku w tytule wykonawczym orzeczenia o prawie tego dłużnika do lokalu socjalnego lub zamiennego, zaś w § 11 tego artykułu zamieszczono delegację ustawową, na podstawie której zostało wydane rozporządzenie. Sąd ten również zauważył, że przepis art. 1046 § 4 k.p.c. utraci moc z dniem 17 listopada 2011 r. na skutek wyroku Trybunału Konstytucyjnego z dnia 4 listopada 2010 r., sygn. akt K 19/06 (OTK ZU nr 9/A/2010, poz. 96).

Jednocześnie Sąd pytający wskazał, że zakwestionowany § 2 ust. 2 rozporządzenia określa sposób postępowania komornika w przypadku, gdy z tytułu wykonawczego nie wynika orzeczenie o uprawnieniu do lokalu socjalnego lub zamiennego.

Zdaniem Sądu Rejonowego, w tym przepisie rozporządzenia została wprowadzona nieprzewidziana w art. 1046 § 4 k.p.c. dodatkowa przesłanka, jaką jest konieczność badania przez komornika kwestii posiadania przez dłużnika prawa do innego lokalu lub pomieszczenia, w którym może on zamieszkać. W ocenie Sądu pytającego, przesłanka ta jest bardzo istotna, gdyż ustalenia komornika, dotyczące posiadania przez dłużnika prawa do innego

lokalu lub pomieszczenia, w którym może on zamieszkać, mogą decydować o braku podstaw do zwrócenia się do gminy o wskazanie dla dłużnika tymczasowego pomieszczenia. Okoliczność ta zatem rzutuje na sytuację prawną dłużnika, wobec którego został wydany tytuł wykonawczy w postaci wyroku eksmisyjnego, bez orzeczenia o uprawnieniu do lokalu socjalnego.

W konsekwencji, Sąd pytający uważa, że wprowadzenie do zakwestionowanego przepisu omawianej przesłanki, jaką jest obowiązek badania przez komornika kwestii posiadania przez dłużnika prawa do innego lokalu lub pomieszczenia, w którym może on zamieszkać, skutkuje naruszeniem art. 1046 § 4 k.p.c.

Uzasadniając zarzut niezgodności § 2 ust. 2 rozporządzenia z art. 1046 § 11 k.p.c., Sąd pytający argumentuje, że delegacja ustawowa zwarta w tym przepisie pozwala na określenie w rozporządzeniu szczegółowego trybu postępowania, co należy rozumieć „w kontekście (formalnym) podejmowanych czynności”, natomiast nie stanowi ona wystarczającej podstawy do modyfikacji materialnych przesłanek zwrócenia się przez komornika do gminy o wskazanie tymczasowego pomieszczenia dla dłużnika.

Zdaniem Sądu Rejonowego, przepis § 2 ust. 2 rozporządzenia przez niewłaściwą realizację upoważnienia ustawowego jest także niezgodny z art. 92 ust. 1 Konstytucji.

Ponadto Sąd Rejonowy uważa, że zakwestionowany przepis rozporządzenia nie ma koniecznej dla funkcjonowania w obrocie prawnym cechy określoności, ponieważ używa się w nim określenia „prawo do innego lokalu lub pomieszczenia”, podczas gdy w ust. 1 tego przepisu występuje określenie „tytuł prawny do innego lokalu lub pomieszczenia, w którym może on zamieszkać”. Zdaniem Sądu pytającego, wskazana niespójność prowadzi do sprzeczności § 2 ust. 2 rozporządzenia z zasadami prawidłowej legislacji (art. 2 Konstytucji).

Poddany ocenie Trybunału Konstytucyjnego przepis § 2 ust. 2 rozporządzenia – w zaskarżonym zakresie – miał następujące brzmienie:

„Jeżeli dłużnikowi nie przysługuje prawo do innego lokalu lub pomieszczenia, w którym może on zamieszkać, ani nie znalazł on tymczasowego pomieszczenia, komornik niezwłocznie występuje do gminy, właściwej ze względu na miejsce położenia lokalu podlegającego opróżnieniu, o wskazanie tymczasowego pomieszczenia”.

Podstawą wydania rozporządzenia, w skład którego wchodził przytoczony przepis, był art. 1046 § 11 k.p.c., dodany do tej ustawy przez art. 1 pkt 194 lit. b ustawy z dnia 2 lipca 2004 r. o zmianie ustawy - Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 172, poz. 1804).

W dniu 16 listopada 2011 r. weszła w życie ustawa z dnia 31 sierpnia 2011 r. o zmianie ustawy o ochronie praw lokatorów, mieszkaniowym zasobie gminy i o zmianie Kodeksu cywilnego oraz ustawy - Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. Nr 224, poz. 1342), dalej jako ustawa nowelizująca lub ustawa zmieniająca.

Dokonane ustawą nowelizującą zmiany ustawy z dnia 21 czerwca 2001 r. o ochronie praw lokatorów mieszkaniowym zasobie gminy i o zmianie Kodeksu cywilnego (Dz. U. z 2005 r. Nr 31, poz. 266 ze zm.), dalej jako ustawa o ochronie praw lokatorów, polegały w szczególności na: 1) dodaniu regulacji dotyczącej tymczasowego pomieszczenia, 2) rozszerzeniu katalogu obowiązków gminy o obowiązek wskazywania tymczasowego pomieszczenia, 3) określeniu maksymalnego okresu udostępnienia takiego pomieszczenia. Należy podkreślić, że zmiany te wprowadzono w celu uwzględnienia postulatów zawartych w postanowieniu sygnalizacyjnym Trybunału Konstytucyjnego z dnia 4 marca 2008 r. (sygn. akt S 2/08 OTK ZU nr 2/A/2008, poz. 33), stwierdzającym szereg uchybień legislacyjnych, w zakresie dookreślenia sposobu realizacji obowiązku gminy dostarczenia tymczasowego pomieszczenia. Postanowienie to wydano w

związku z wyrokiem Trybunału Konstytucyjnego z dnia 4 grudnia 2007 r. (sygn. akt K 26/05, OTK ZU nr 11/A/2007, poz. 153), w którym orzeczono, że art. 1046 § 4 k.p.c. jest zgodny z art. 2 w związku z art. 7 i nie jest niezgodny z art. 167 ust. 1 i 4 Konstytucji.

Mocą art. 2 ustawy nowelizującej ustawodawca dokonał także szeregu zmian w art. 1046 k.p.c. Objęte nimi zostały m.in. przepisy § 4 i § 11 tego artykułu, które Sąd pytający uczynił wzorcami kontroli w niniejszej sprawie.

Wymaga podkreślenia, że wprowadzona ustawą zmieniającą nowelizacja ustawy - Kodeks postępowania cywilnego, zasadniczo została wywołana koniecznością realizacji wskazanego w uzasadnieniu pytania prawnego wyroku Trybunału Konstytucyjnego w sprawie o sygn. akt K 19/06, orzekającego, w związku z nowymi zarzutami, o niekonstytucyjności art. 1046 § 4 k.p.c. W wyroku tym Trybunał Konstytucyjny orzekł także, iż przepis ten traci moc obowiązującą z upływem 12 miesięcy od dnia ogłoszenia wyroku w Dzienniku Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej (tj. w dniu 17 listopada 2011 r.).

W dniu wejścia w życie rozporządzenia zawierającego zakwestionowany przepis (tj. w dniu 5 lutego 2005 r.) art. 1046 § 4 k.p.c. stanowił, że *„Wykonując obowiązek opróżnienia lokalu służącego zaspokojeniu potrzeb mieszkaniowych dłużnika na podstawie tytułu wykonawczego, z którego nie wynika prawo dłużnika do lokalu socjalnego lub zamiennego, komornik wstrzyma się z dokonaniem czynności do czasu, gdy gmina wskaże tymczasowe pomieszczenie lub gdy dłużnik znajdzie takie pomieszczenie”*.

Z kolei art. 1046 § 11 k.p.c., będący przepisem upoważniającym do wydania rozporządzenia, w dniu wejścia w życie tego aktu podustawowego, miał następujące brzmienie:

„Minister Sprawiedliwości w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw budownictwa, gospodarki przestrzennej i mieszkaniowej określi, w drodze rozporządzenia, szczegółowy tryb postępowania w sprawach o opróżnienie lokalu lub pomieszczenia albo o wydanie nieruchomości oraz szczegółowe

warunki, w tym sanitarne, jakim powinno odpowiadać tymczasowe pomieszczenie, mając na względzie ochronę przed bezdomnością osób eksmitowanych, sprawne prowadzenie egzekucji oraz uwzględniając, że tymczasowe pomieszczenie musi nadawać się do zamieszkania, chociażby nie spełniało warunków technicznych wymaganych dla pomieszczeń przeznaczonych na stały pobyt ludzi.”

Jak już była o tym mowa, z dniem 16 listopada 2011 r. weszła w życie ustawa nowelizująca. Na mocy art. 2 pkt 2 tej ustawy art. 1046 § 4 k.p.c. otrzymał następującą treść: *„Wykonując obowiązek opróżnienia lokalu służącego zaspokojeniu potrzeb mieszkaniowych dłużnika na podstawie tytułu wykonawczego, z którego nie wynika prawo dłużnika do lokalu socjalnego lub zamiennego, komornik usunie dłużnika do innego lokalu lub pomieszczenia, do którego dłużnikowi przysługuje tytuł prawny i w którym może zamieszkać. Jeżeli dłużnikowi nie przysługuje tytuł prawny do innego lokalu lub pomieszczenia, w którym może zamieszkać, komornik wstrzyma się z dokonaniem czynności do czasu, gdy gmina właściwa ze względu na miejsce położenia lokalu podlegającego opróżnieniu, na wniosek komornika, wskaże dłużnikowi tymczasowe pomieszczenie, nie dłużej jednak niż przez okres 6 miesięcy. Po upływie tego terminu komornik usunie dłużnika do noclegowni, schroniska lub innej placówki zapewniającej miejsca noclegowe wskazanej przez gminę właściwą ze względu na miejsce położenia lokalu podlegającego opróżnieniu. Usuwając dłużnika do noclegowni, schroniska lub innej placówki zapewniającej miejsca noclegowe, komornik powiadomi właściwą gminę o potrzebie zapewnienia dłużnikowi tymczasowego pomieszczenia.”*

Nowe brzmienie, na podstawie art. 2 pkt 7 ustawy nowelizującej, ustawodawca nadał także art. 1046 § 11 k.p.c. Przepis ten obecnie stanowi: *„Minister Sprawiedliwości określi, w drodze rozporządzenia, szczegółowy tryb postępowania w sprawach o opróżnienie lokalu, lub pomieszczenia albo o*

wydanie nieruchomości, mając na względzie ochronę przed bezdomnością osób eksmitowanych oraz sprawne prowadzenie egzekucji."

Porównanie art. 1046 § 11 k.p.c., w brzmieniu sprzed nowelizacji, z art. 1046 § 11 k.p.c., w brzmieniu nadanym ustawą nowelizującą, prowadzi do wniosku, że w ramach nowelizacji ukształtowano na nowo istotne elementy normy zawartej w analizowanym przepisie upoważniającym, takie jak: organ upoważniony do wydania rozporządzenia, zakres spraw przekazanych do uregulowania tym rozporządzeniem oraz wytyczne dotyczące treści tego aktu wykonawczego.

Należy także podkreślić, że ustawodawca w ustawie nowelizującej nie przewidział równocześnie żadnych przepisów przejściowych, które wskazywałyby na utrzymanie w mocy aktu wykonawczego, w skład którego wchodzi zakwestionowany przepis.

W związku z powyższym konieczne jest rozważenie wpływu przedstawionych zmian stanu prawnego na postępowanie w niniejszej sprawie dotyczące konstytucyjności i legalności § 2 ust. 2 rozporządzenia.

Stosownie do art. 39 ust. 1 pkt 3 ustawy z dnia 1 sierpnia 1997 r. o Trybunale Konstytucyjnym, Trybunał umarza na posiedzeniu niejawnym postępowanie, jeżeli akt normatywny w zakwestionowanym zakresie utracił moc obowiązującą przed wydaniem orzeczenia.

Z taką sytuacją mamy do czynienia w niniejszej sprawie. Zgodnie z regułą walidacyjną zawartą w § 32 ust. 2 w załączniku do rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów z dnia 20 czerwca 2002 r. w sprawie „Zasad techniki prawodawczej” (Dz. U. Nr 100, poz. 908, ze zm.), *„jeżeli zmienia się treść przepisu upoważniającego do wydania aktu wykonawczego w ten sposób, że zmienia się rodzaj aktu wykonawczego albo zakres spraw przekazanych do uregulowania aktem wykonawczym lub wytyczne dotyczące treści tego aktu, przyjmuje się, że taki akt wykonawczy traci moc obowiązującą z dniem wejścia w życie ustawy zmieniającej treść przepisu upoważniającego”*.

Należy jednocześnie zauważyć, że w orzecznictwie Sądu Najwyższego prezentowane jest stanowisko, że sprawa ze skargi na czynności komornika sądowego stanowi sprawę egzekucyjną. Jeżeli nowelizacja nie zawiera przepisów przejściowych, to do wprowadzonych przez nią zmian w przepisach proceduralnych należy stosować ogólną zasadę, wedle której nowe przepisy stosuje się od chwili ich wejścia w życie, także do zaskarżania orzeczeń wydanych wcześniej oraz do wszczętych już postępowań (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 26 listopada 2010 r., sygn. akt III CNP 49/10, LEX nr 707689). W świetle tego stanowiska doszło do całkowitej utraty stosowalności § 2 ust. 2 rozporządzenia.

Kierując się powyższymi regułami, należy stwierdzić, że przepisy rozporządzenia utraciły moc obowiązującą z dniem wejścia w życie ustawy nowelizującej, tj. z dniem 16 listopada 2011 r. Tym samym utraciły również moc normy prawne wyrażone w kwestionowanym przez Sąd Rejonowy przepisie § 2 ust. 2 rozporządzenia. Wystąpiła zatem przesłanka uzasadniająca umorzenie postępowania w niniejszej sprawie, na podstawie art. 39 ust. 1 pkt 3 ustawy o Trybunale Konstytucyjnym.

Jednocześnie nie można przyjąć, aby zachodziły przesłanki z art. 39 ust. 3 ustawy o Trybunale Konstytucyjnym, nakazującego kontrolę przepisu, który utracił już moc obowiązującą przed wydaniem orzeczenia, jeżeli jest to konieczne dla ochrony konstytucyjnych wolności i praw. Zaskarżony w pytaniu prawnym przepis nie może być bowiem zastosowany w żadnej ze spraw wszczętych a niezakończonych pod rządami przepisu, który utracił moc, łącznie ze sprawą zawisłą przed Sądem pytającym.

Ponadto umorzenie postępowania w niniejszej sprawie, ze względu na niedopuszczalność wydania wyroku, dodatkowo uzasadnia brak przesłanki funkcjonalnej pytania prawnego. Skoro bowiem Sąd pytający, rozstrzygając zawisłą przed nim sprawę, będzie zobowiązany do zastosowania nowych przepisów, to wydanie przez Trybunał merytorycznego orzeczenia co do

legalności i konstytucyjności zaskarżonego przepisu pozostaje bez znaczenia dla przyszłego orzeczenia, które zostanie wydane przez ten Sąd.

Z powyższych względów, wnoszę jak na wstępie.

z upoważnienia
Prokuratora Generalnego
Robert Hernand
Zastępca Prokuratora Generalnego